

Sprawozdanie

Komisji gminnej o wniosku Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany postanowień §. 48. ustawy o Reprezentacji powiatowej z dnia 12. Sierpnia 1866.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z 25. Listopada 1885. l. 3. przekazał Wysoki Sejm Komisji gminnej sprawozdanie Wydziału krajowego z 14. Lipca 1885. l. 21.183 w przedmiocie zmiany postanowień §. 48. ustawy o Reprezentacji powiatowej z 12. Sierpnia 1866.

W załatwieniu danego polecenia, Komisya gminna po bliższem zbadaniu przedmiotu i wglądnięciu w akta Wydziału krajowego, przedkłada następujące sprawozdanie:

Ustawa gminna i w organicznym związku stojąca z nią ustawa o Reprez. pow. były już nieraz przedmiotem obszernych i zasadniczych rozpraw w Wysokim Sejmie. Nie da się zaprzeczyć, że na podstawie tych ustaw stosunki nasze społeczne się ustaliły, a w wielu powiatach widzimy zespolenie harmonijne wszystkich warstw społeczeństwa w Reprezentacji powiatowej, jednak każda ustawa z biegiem czasu musi ulegać zmianom, udoskonalać się i brać to, co życie praktyczne, potrzeby lub konieczność wskazują, inaczej ustawa staje się nieodpowiednią nawet szkodliwą. Dążenie do reform zasadniczych naszego ustawodawstwa krajowego chociaż pożądane, nie doprowadziło do dodatniego rezultatu, natomiast Wysoki Sejm wszedł w ramach obowiązujących ustaw na drogę zmian, których wyrazem są liczne nowele tak do ustawy gminnej jak również do ustawy o Reprezentacji powiatowej. Myślą przewodnią było zawsze w jednym kierunku rozszerzenie atrybucyi naszego samorządu, a w drugim wzmocnienie podstaw autonomii przez zaprowadzenie ściślejszej kontroli. Potrzebom odpowiadającą i rozsądną kontrolę nie możemy uważać za przeciwną zasadom samorządu ale za wzmocnienie, utrwalenie tegoż, Wydział krajowy, występując w latach 1868. i 1874. z reformą niektórych postanowień ustawy gminnej i powiatowej, widział już wówczas potrzebę silniejszego łącznika między gminą, Reprezentacją powiatową i Wydziałem krajowym.

Ztąd powstał projekt do zmiany §. 29. o Reprezentacji pow. w następującej stylizacji:

„W sprawach wchodzących z zakres działania Reprezentacji krajowej Wydział powiatowy wykonuje wszelkie polecenia i rozporządzenia Wydziału krajowego i przeprowadza dochodzenia przez Wydział krajowy zarządzone“. Sejm przychylając się do zapatrywania w tej mierze Wydziału kra-

jowego, przyjął tę nowelę popartą głosami najpoważniejszych postów, która jednak sankcyi nie otrzymała. W tym duchu projektowaną była zmiana §. 48, dająca moc Wydziałowi krajowemu delegowania w danym razie innego Wydziału powiatowego w miejsce właściwego do przeprowadzenia niektórych czynności. W kierunku wzmocnienia nadzoru nad gminami uchwaloną została nowela do §. 98 i §. 99 ust. gmin. przyznając silniejszą ingerencyę do nadzoru majątku gminnego Wydziałowi krajowemu i Wydziałom powiatowym. Wreszcie nowela o pisarzach gminnych z r. 1883. uchwalona i sankcyonowana daje Reprez. pow. silną broń do nadzorowania funkcyonariuszów gminnych. — Dotknęliśmy tylko w krótkości najważniejszych zmian w naszym ustawodawstwie gminnem i powiatowem, aby wykazać, że myślą kierującą było zawsze dążenie do skuteczniejszej kontroli bez uwłaczania zasadom samorządu.

Tych kilka uwag ogólnej natury pozwoliliśmy sobie zrobić, aby wykazać, jaka była dążność w tym kierunku Wysokiego Sejmu i skonstatować, że występując z projektem noweli do §. 48. o Repr. pow. Komisya gminna nie wykacza przeciw autonomii powiatów.

W sprawozdaniu swem z 14. Lipca 1885. l. 21.183 podnosi Wydział krajowy ujemne strony działalności niektórych Reprezentacyi powiatowych, a mianowicie zaniedbanie skutecznego nadzoru nad majątkiem gmin i zakładów gminnych tudzież nad urzędowaniem Zwierzchności gmin, w niektórych powiatach nieprawidłowość w manipulacyi rachunkowej i kasowej funduszków zostających pod zarządem Rad powiatowych, a w końcu zaniedbywanie w załatwianiu spraw i poleceń Wydziału.

Ponieważ w obec nieudolności wielkiej części zwierzchności gmin wiejskich i małych miasteczek Wydziały powiatowe są głównymi filarami samorządu krajowego i od dobrego funkcyonowania Wydziałów powiatowych utrwalenie i rozwój samorządu zawisły, przeto Wydział krajowy w celu usunięcia wytkniętych wadliwości wnosi, ażeby nadzór przysługujący Sejmowi według dziś obowiązującego §. 48. tylko do zakładowego majątku powiatów i zakładów powiatowych a wykonywany za pośrednictwem Wydziału krajowego, rozszerzony został na administracyę powiatową w ogólności. Co do powyższego sprawozdania Wydziału krajowego i załączonej noweli musi komisya gminna przedewszystkiem zauważyć, że jeżeli Wydział krajowy wykazuje wadliwości w administracyi powiatowej i domaga się środków zaradczych, to nie mógłby wystąpić przed Wysokiem Sejmem z gołosłownem twierdzeniem, ale na podstawie doświadczenia i stwierdzonych faktów.

Również w r. 1883. komisya lustracyjna badając akta Wydziału przyszła do przekonania, że w tym kierunku coś uczynić należy i zakończyła swe sprawozdanie rezolucyą wzywającą Wydział krajowy do przedłożenia Sejmowi projektu do noweli, któraby nie uszczuplając zakresu działania Prezesa i Wydziałów powiatowych, zabezpieczyła prawidłowe funkcyonowanie kancelaryi Rad powiatowych. Nadto niektórzy Prezesowie Rad powiatowych wyrazili życzenie i żądanie ściślejszego przez Wydział krajowy nadzoru.

Według przedstawionego przez Wydział krajowy projektu do noweli, nadzór ten byłby ogólnej natury określony w słowach; „ażeby administracya powiatowa była prawidłową“. Komisya gminna nie upatruje w tem postanowieniu osłabienia autonomii powiatów, jednak musi zauważyć, że pojęcie „prawidłowej administracyi“ może być rozmaicie interpretowane i sądzi, że byłoby odpowiedniejszym oznaczyć w ustawie więcej szczegółowo ten nadzór i rozszerzyć go przedewszystkiem w kierunku uchylenia wadliwości wytkniętych w sprawozdaniu Wydziału krajowego, a mianowicie co do zaniedbywania nadzoru nad gminami, co do manipulacyi rachunkowej i kasowej funduszków zostających pod zarządem Reprezentacyi.

Ustawą państwową z 5. Marca 1862. Dz. p. p. Nr. 18. oddany jest nadzór nad majątkiem gmin i nad urzędowaniem zwierzchności gminnych Sejmom krajowym a względnie Wydziałom. Wysoki Sejm w ustawie o Repr. pow. przelał w części to prawo na Reprezentacye powiatowe, zastrzegając następnie Wydziałowi krajowemu osobnemi nowelami nadzór nad zakładowym

majątkiem gmin i zakładów gminnych i nad urzędowaniem Zwierzchności gminnych. Jeżeli zatem Wydział krajowy prowadzi naczelny nadzór, jest więc słuszną rzeczą, ażeby mu udzielone zostało wyraźne prawo bliższego wglądu w urzędowanie Wydziałów powiatowych, tudzież prawo stanowczych zarządzeń, jeżeli Reprezentacye pow. obowiązkiem nieodpowiednio wykonują.

Według przedstawionego przez komisję gminną projektu do noweli prawa Reprezentacyi powiatowych w niczem uszczuplone nie zostaną, bo te postanowienia odnoszą się li tylko do kontroli; na takiej kontroli zyska tylko organizacya autonomiczna, a uwagi Wydziału krajowego oparte na spostrzeżeniach z całego kraju musiałyby nawet być pożądane Reprezentacyom powiatowym.

Przypuszczać należy, że Prezesowie Rad powiatowych i Wydziały pow. nie mogli by mieć nie przeciw temu, ani też czuć się pokrzywdzonymi w swych prawach i atrybucyach, albowiem możliwie najszersza opieka nad groszem publicznym może tylko podwyższyć zaufanie do instytucyj autonomicznych, zaś wskazówki fachowe pod względem manipulacyi rachunkowej i kasowej będą dla wielu Wydziałów pow., które fachowych organów nie posiadają, z wielką korzyścią.

Kontrola nad działalnością powiatów w sprawie majątku gmin jest wielkiej wagi, bo ten majątek reprezentuje około 600.000 morgów ziemi i 6 milionów w kapitałach, jest zaś ze wszech miar uzasadniony w obec okoliczności, że są Rady powiatowe, które dotychczas nawet inwentarzy majątków gminnych nie przedłożyły pomimo nader licznych wezwań i urgensów. Wprawdzie ustawą z 18. Lutego 1875. (§. 98. ust. gmin.) zastrzeżony jest najwyższy nadzór nad majątkiem gmin Wysokiemu Sejmowi, a względnie Wydziałowi krajowemu, i w tym kierunku Wydział krajowy liczne wydał rozporządzenia, mianowicie okólniki z 17. Sierpnia 1875. l. 14.358., z 7. Listopada 1876. l. 22.106., z 24. Marca 1877. l. 9.153., z 18. Października 1879. l. 40.730., pouczające Reprez. pow., jak kontrolę nad majątkiem gmin wykonywać należy, fakta jednak stwierdzają, że pomimo tak licznych rozporządzeń jest wiele powiatów, które ważnego tego obowiązku nie dopełniają, a w niektórych powiatach w skutek braku należytego nadzoru i wiadomej nieporadności Zwierzchności gminnych majątek gminny uszczuplony został. Prawo więc nadzoru w tym kierunku jest konieczne, a chociaż z ducha ustawy i obowiązujących przepisów dałoby się na rzecz Wydziału krajowego wydedukować, jednak wyraźnie w ustawie nie jest określone i należy je jasno i stanowczo postawić. Taka ingerencya naczelnej Władzy autonomicznej ma uzasadnienie, może nadto uchylić w niektórych wypadkach konieczność rozwiązania Reprezentacyi pow., który środek podkopuje powagę Rad powiatowych w obec ludu, a częstokroć celu nie osiąga; będzie nadto w pewnej mierze kontrolą nad działalnością płatnych funkcyjaryuszów Rad pow.

Na uzasadnienie swego zapatrywania podnosi komisya gminna także tę okoliczność, że w innych krajach państwa austriackiego stosunek ten, że tak powiemy hierarchiczny, między Reprez. pow. a Wydziałem krajowym jest o wiele silniejszy, dosyć przytoczyć tu ustawę Tyrolską o Reprez. pow. z r. 1863., która w §. 59. nakłada kary pieniężne na członków Wydziału powiatowego nie dopełniających swych obowiązków, takie same normy mają ustawa Styryjska i Salzburska, nadto może być członek Reprez. pow. w danym razie z urzędu usunięty.

Opierając się na powyżej przytoczonych motywach komisya gminna sądzi, że załączony projekt do noweli odpowiada naszym stosunkom autonomicznym i wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić projekt ustawy.

Tem samem załatwioną jest petycja Narodnej Rady w Turce do L. 475. S./365 p. żądająca skuteczniejszego nadzoru nad Reprezentacyami pow. i zmiany w tym kierunku ustawy.

Lwów dnia 21. Grudnia 1885.

Przewodniczący:

Kazimierz Badeni.

Sprawozdawca:

Adam Jędrzejowicz.

Ustawa

z dnia dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem zmieniająca postanowienia §. 48. ustaw o Reprez. pow. z d. 12. Sierpnia 1866.

Zgodnie z uchwałą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam:

Art. I.

§. 48. ustawy o Reprez. powiatowej z dnia 12. Sierpnia 1866. l. 21. Dz. ust. kraj. uchyla się w dotychczasowem brzmieniu i ma opiewać jak następuje:

Prawa Reprezentacyi krajowej.

§. 48.

Sejm za pośrednictwem Wydziału krajowego czuwa nad tem, ażeby majątek zakładowy powiatu i zakładów powiatowych nie został uszczuplony. Również czuwa Sejm za pośrednictwem Wydziału krajowego nad tem, ażeby rachunkowość i kasowość funduszów, zostających pod zarządem Reprezentacyi powiatowych, były prawidłowe, ażeby Reprezentacye powiatowe wykonywały skutecznie nadzór nad majątkiem gmin, zakładów gminnych i nad urzędowaniem Zwierzchności gminnych.

Wydział krajowy może w tym celu żądać objaśnień i usprawiedliwień od Reprezentacyi powiatowych i przez delegowanie komisji zarządzić dochodzenie na miejscu. W wykonaniu tego prawa nadzoru upoważniony jest Wydział krajowy w razie potrzeby użyć stosownych środków zaradczych.

Art. II.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.
